2వ భాగం: పౌరసత్వం

[5-11 అధికరణాలు]

→ పౌరసత్వ భావన మొదటగా గ్రీకునగర రాజ్యాలలో అవతరించినది.

→ ప్రముఖ రాజనీతి తత్త్వవేత్త 'అరిస్టాటిల్' "పౌరుల సమాజమే రాజ్యం" అని వర్ణించారు.

→ ఆధునిక దేశ రాజ్యాల అవతరణ తర్వాత పౌరసత్వ భావనకు ప్రాధాన్యం పెరిగింది.

→ పౌరసత్వం అనేది ఒక వ్యక్తియొక్క చట్టబద్ధతను లేదా చట్టబద్ధ స్థాయిని తెలియజేస్తుంది.

→ పౌరులు దేశంలో సంపూర్ణమైన స్థాయిని కలిగి ఉండటమేగాక ఆ దేశం ప్రసాదించే అన్నిరకాల హక్కులను పొందుతారు.

→ విదేశీయులకు రాజకీయ హక్కులు వర్తించవు.

CITY XEROX
1-10-237/A/1, Ashoknagar,
HYDERABAD-500 020.
Cell : 9704138226

→ మన దేశం పౌరసత్వ భావనను బ్రిటన్ నుండి గ్రహించినది.

→ భారతదేశంలో ఏక పౌరసత్వం అమలులో ఉన్నది.

→ పౌరసత్వం అనే అంశం కేంద్ర జాబితాలో కలదు.

→ భారత రాజ్యాంగంలోని 2వ భాగం - పౌరసత్వం.

→ భారత దేశంలో పౌరసత్వంపై చట్టాన్ని రూపొందించే అధికారం పార్లమెంటు కలిగిఉంటుంది.

5వ అధికరణ:
- భారత రాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చేనాటికి మనదేశంలో నివసించే వారంతా భారతీయ పౌరులే.
- రాజ్యాంగం అమలు నాటికి ముందు 5 సం.ల నుండి మనదేశంలో నివసించేవారు,
- భారత సంతతికి చెందినవారికి విదేశాల్లో సంతానం కలిగినప్పటికీ భారత పౌరులుగానే గుర్తిస్తారు.

vyoma.net

*[విదేశీ రాయబారులకు, దౌత్యవేత్తలకు ప్రైవేటు పనులపై భారతదేశాన్ని సందర్శించేవారికి ఈ నిబంధన వర్తించదు].

6వ అధికరణ:
- దేశ విభజన అనంతరం పాక్ నుండి వలసవచ్చినవారు జులై 19, 1948 నాటికి సంబంధిత అధికారుల ముందు తమ పేర్లు నమోదు చేసుకుంటే వారికి కూడా భారత పౌరసత్వం లభిస్తుంది.

*[ఈ పద్ధతిన పౌరసత్వాన్ని పొందేవారు 1935 భారత ప్రభుత్వ చట్టంను అనుసరించి పౌరులుగా నమోదై ఉండవలెను].

7వ అధికరణ:
- దేశ విభజన కాలంలో పాక్‌కు వలసవెళ్లి అక్కడ పౌరులుగా నమోదైన తర్వాత కాలంలో భారత్‌కు తిరిగి వచ్చి జులై 19, 1948 నాటికి సంబంధిత అధికారుల ముందు తమ పేర్లు నమోదు చేసుకున్నవారు.

*[మార్చి 1, 1947 తర్వాత పాక్‌కు వలసవెళ్లి తర్వాత తిరిగి వచ్చినవారిని ఉద్దేశించి ఈ నిబంధనను పొందుపరిచారు].

8వ అధికరణ: • భారత సంతతికి చెందినవారికి అనగా భారత పౌరసత్వాన్ని కలిగివున్నవారికి జనవరి 26, 1950 కంటే ముందుగాని, తర్వాతగాని విదేశాల్లో సంతానం కలిగినప్పుడు వారి పేర్లను భారత రాయబారి కార్యాలయాల ముందు నమోదు చేసిన సందర్భాల్లో కూడా వారికి భారత పౌరసత్వం లభిస్తుంది. (75)

9వ అధికరణ: • భారత పౌరులెవరైనను విదేశీ పౌరసత్వాన్ని పొందినట్లయితే సహజంగానే వారు మనదేశ పౌరసత్వాన్ని కోల్పోతారు.

10వ అధికరణ: • భారతీయుల పౌరసత్వం ఎలాంటి నిబంధనలకు అనగా పరిమితులకు లోబడినదికాదు అనగా భారతీయులు ఎప్పటికీ భారతీయులుగానే కొనసాగుతారు.

11వ అధికరణ: • భారతదేశంలో పౌరసత్వానికి సంబంధించిన అంశాలపై భారత పార్లమెంటు చట్టాలను రూపొందిస్తుంది.

• పౌరసత్వ చట్టాలలో మార్పులు చేసే అధికారం కూడా పార్లమెంటుదే.

భారతదేశంలో పౌరసత్వాన్ని పొందే పద్ధతులు:

> భారత రాజ్యాంగంలో దేశ పౌరసత్వాన్ని పొందే పద్ధతులను గురించి లేదా పౌరసత్వాన్ని కోల్పోయే పద్ధతులను గురించి ఎలాంటి విశ్లేషణాత్మక నిబంధనలు పేర్కొనలేదు.

> భారత పార్లమెంటు రూపొందించే చట్టాలనుసరించి మన దేశ పౌరసత్వాన్ని పొందే పద్ధతులు, కోల్పోయే పద్ధతులు నిర్ణయించబడతాయి.

vyoma.net

> భారత పౌరసత్వ చట్టాన్ని 1955లో మొదటిసారిగా రూపొందించారు.

> భారత పౌరసత్వ చట్టం – 1955లో కొన్ని సవరణలను పార్లమెంటు చేసినది.

* 1986 లో మొదటిసారిగా
* 1992, 2003, 2004, 2005లో కూడా సవరణలు చేశారు.

> భారత పౌరసత్వ చట్టాన్ననుసరించి మనదేశంలో 5 పద్ధతుల ద్వారా పౌరసత్వాన్ని పొందవచ్చు.

(1) <u>జన్మస్థలి:</u> – * జన్మించిన స్థలం ఆధారంగా పౌరసత్వాన్ని పొందడం "జన్మస్థలి".

* జనవరి 26, 1950 తర్వాత మనదేశంలో జన్మించిన వారందరికీ దేశ పౌరసత్వం లభిస్తుంది.
* విదేశీయులకు, రాయబారులకు, దౌత్యవేత్తలకు, ప్రైవేటు పనులపై మన దేశమును సందర్శించేవారికి ఈ నిబంధన వర్తించదు.

(2) <u>జనసాంగ్వినస్:</u> – * రక్త సంబంధం ద్వారా పౌరసత్వం పొందే పద్ధతి "జనసాంగ్వినస్".

* భారతీయ తల్లిదండ్రులకు విదేశాల్లో సంతానం కలిగినప్పటికీ వారి తల్లిదండ్రుల ద్వారా మనదేశ పౌరసత్వాన్ని ఈ పద్ధతి ద్వారా పొందవచ్చును.

(3) <u>నమోదు ద్వారా:</u> – * భారతీయులను వివాహమాడిన విదేశీయులు కూడా మనదేశ పౌరసత్వాన్ని పొందవచ్చును.

* మనదేశీయులను వివాహమాడినవారు ఈ దేశ పౌరసత్వం కోసం తమ పేర్లను నమోదు చేసుకోవాలి.

* ప్రస్తుతం ఈ పద్ధతిద్వారా పౌరసత్వం పొందాలంటే 5 సం॥లు స్థిరనివాసిగా ఉంటూ తనపేర్లను నమోదు చేసుకొని 12 నెలల తర్వాత నిబంధనలను పాటించినదీ లేనిదీ పరిశీలించిన 6 నెలల తర్వాత వారికి పౌరసత్వం లభిస్తుంది.

[1992 లో ఈ చట్టంలో సవరణను అనుసరించి భారతీయ పురుషులను మాత్రమే కాకుండా స్త్రీలను వివాహమాడిన వారికి కూడా ఈ పౌరసత్వం కల్పించవచ్చు]

* ఈ పద్ధతి ద్వారా పౌరసత్వం పొందినవారికి ఉదాహరణ – శ్రీమతి సోనియాగాంధీ

(4) సహజీకృత పౌరసత్వం :- * సహజసిద్ధంగా లభించిన తమ మాతృదేశ పౌరసత్వాన్ని వదులుకొని మనదేశ పౌరసత్వాన్ని స్వీకరించాలని కోరుకునే విదేశీయులకు కల్పించే పౌరసత్వమే "సహజీకృత పౌరసత్వం".

* గతంలో ఈ పద్ధతిద్వారా పౌరసత్వాన్ని పొందాలంటే కనీసం 5 సం॥లు స్థిర నివాసిగా ఉండాలి.

* 1986 చట్ట సవరణ ననుసరించి కనీసం 10 సం॥ స్థిరనివాసిగా ఉండాలి. అదే విధంగా గుర్తింపు పొందిన భారతీయ భాషలలో ఏదైనా ఒక భాషపై అవగాహనఉండాలి
ఈ పద్ధతిద్వారా దేశ పౌరసత్వం పొందినవారు — మదర్ థెరిస్సా

(5) భూభాగాల విలీనం ద్వారా:-

* ఏదైనా ఇతర ప్రాంతాలు అనగా భూభాగాలు మనదేశంలో విలీనం చెందినపుడు ఆ ప్రాంతంలో నివసించే ప్రజలకు మనదేశ పౌరసత్వాన్ని కల్పించవచ్చు.

Ex: 1975 లో సిక్కిం భారత్‌లో విలీనమవటం.

vyoma.net

పౌరసత్వం – కోల్పోయే పద్ధతులు:

(1) పరిత్యాగము:- ఏ భారతీయుడైననూ విదేశీ పౌరసత్వాన్ని పొందాలనే కోరికతో తనకు తాను స్వచ్ఛందంగా మనదేశ పౌరసత్వాన్ని వదులుకోవడమే 'పరిత్యాగము'.

(2) అంతమగుట:- ఏ వ్యక్తి అయిననూ విదేశీ పౌరసత్వాన్ని స్వీకరించినప్పుడు సహజ సిద్ధంగానే మనదేశ పౌరసత్వాన్ని కోల్పోతాడు. ఈ పద్ధతిద్వారా కోల్పోయే విధానమే 'అంతమగుట'.

(3) అంతమొందించుట:- ప్రభుత్వం భారత పౌరసత్వ చట్టాలననుసరించి కొన్ని సందర్భాలలో కొందరి పౌరసత్వాన్ని రద్దుచేస్తుంది.

Ex: దేశద్రోహానికి పాల్పడినప్పుడు, భారత సార్వభౌమత్వాన్ని సవాల్ చేసినపుడు ఇతరులు అనగా మనదేశ పౌరసత్వం స్వీకరించినవారు నియమ నిబంధనలను ఉల్లంఘించినపుడు వారి పౌరసత్వాన్ని రద్దుచేయుటమే 'అంతమొందించుట'.

భారతదేశంలో ద్వంద్వ పౌరసత్వం:

⇒ 1990 దశకంలో P.V. నరసింహారావు కాలంలో ప్రవేశపెట్టబడిన ఆర్థిక సంస్కరణల నేపథ్యంలో ~~మనదేశంలో~~ మనదేశంలో ద్వంద్వ పౌరసత్వానికి అవకాశం కల్పించారు.

⇒ 2003, భారత పౌరసత్వ చట్టంలో చేయబడిన మార్పులను అనుసరించి 16 దేశాలలో నివసిస్తున్న ప్రవాస భారతీయులకు ద్వంద్వ పౌరసత్వాన్ని కల్పించారు.

⇒ ఒక వ్యక్తికి సంబంధించిన 3 తరాలకు చెందినవారిలో తల్లివైపునుండిగాని లేక తండ్రివైపునుండి కానీ అనగా తాత ముత్తాతలతో సహా ఏ వంకనైననూ ఎవ్వరైనా ఒక సమయంలో భారతీయ పాస్‌పోర్టును కలిగియున్న ఎడల మనదేశ పౌరసత్వాన్ని కల్పిస్తారు.

⇒ ఈ విధంగా పౌరసత్వాన్ని పొందదలచుకున్నవారు గతంలో ఎప్పుడు కూడా పాక్‌లేదా బంగ్లా పౌరులై ఉండరాదు.

⇒ ఈ పద్ధతిద్వారా పౌరసత్వాన్ని పొందే వ్యక్తులను 2 రకాలుగా వర్గీకరిస్తారు.

(a) OCI (Overseas Citizens of India) కార్డ్ పొందినవారు:

* ఈ పద్ధతిన పౌరసత్వం పొందగోరేవారు 275 డాలర్లు చెల్లించి OCI కార్డ్‌ను పొందాలి.
* వీరికి మనదేశంలో నివసించుటకు కాలపరిమితి అంటూ ఉండదు. మనదేశంలో శాశ్వతనివాసులై ఉండవచ్చు.
* కార్డులను పునరుద్ధరించాల్సినవసరం లేదు.

(b) PIO (Person of Indian Origin) కార్డు పొందినవారు:

* ఈ card పొందగోరే ప్రవాస భారతీయులు పెద్దలు 15,000; పిల్లలు 7,500 రూ.లు చెల్లించాలి.
* వీరు మనదేశంలో నిర్దిష్టకాలం అనగా 15 సం.ల వరకు స్థిరనివాసులై ఉండవచ్చు. 6 నెలలకొకసారి కార్డును పునరుద్ధరించాలి.

*** ప్రవాస భారతీయులకు కల్పించే పౌరసత్వం సంపూర్ణమైనది కాదు. అనగా వ్యాపార వాణిజ్యానికి సంబంధించిన ఆస్తికి సంబంధించిన విద్యకు సంబంధించిన, స్థిర నివాసానికి సంబంధిన హక్కులు మాత్రమే కల్పించబడతాయి.

⇒ ప్రవాస భారతీయులకు రాజకీయ హక్కులు కల్పించబడవు. ఈ పద్ధతి ద్వారా పౌరసత్వం కల్పించబడే ప్రవాస భారతీయులు ఈ క్రింది దేశాల చెందినవారైఉండాలి.

: అమెరికా, ఆస్ట్రేలియా, బ్రిటన్, కెనడా, సైప్రస్, ఫ్రాన్స్, గ్రీస్, ఇటలీ, ఇజ్రాయిల్, పోర్చుగల్, స్వీడన్, నెదర్లాండ్స్, ఫిన్లాండ్, ఐర్లాండ్, న్యూజిలాండ్, స్విట్జర్లాండ్ మొదలైనవి.

CITY XEROX
1-10-237/A/1, Ashoknagar,
HYDERABAD-500 020
Cell: 9704138276

vyoma.net

⇒ మహాత్మాగాంధి దక్షిణాఫ్రికా నుండి భారత దేశానికి తిరిగివచ్చిన రోజు జనవరి 9 ను "ప్రవాస భారతీయ దివస్" గా 2004 నుండి అనుసరిస్తున్నారు.

3వ భాగం: ప్రాథమిక హక్కులు

[12-35 అధికరణాలు]

⇒ అమెరికా రాజ్యాంగంలోని "Bill of Rights" చే ప్రభావితమై హక్కులను పొందుపరిచారు.

⇒ హక్కు అనగా: అవకాశం, అధికారం మరియు కలిగి ఉండుట.

⇒ ఒక వ్యక్తిలో అంతర్గతంగా నిబిడీకృతమైన శక్తియుక్తులను ఆధారం చేసుకొని ఉన్నత స్థాయిలో జీవించుటకు కల్పించబడిన సామాజిక అవకాశాలే 'హక్కులు' - H.J. లాస్కీ.

⇒ "సమాజంచేత కోరబడి, రాజ్యం చేత గుర్తించబడిన అంశాలే హక్కులు" - గార్నర్.

⇒ ప్రపంచంలో మొదటిసారిగా హక్కులను లిఖితరూపంలో ప్రజలకు జారీచేయబడిన పత్రం "మాగ్నాకార్టా"

⇒ బ్రిటన్‌కు చెందిన జాన్ ఎడ్వర్డ్-1, 1215లో 'మాగ్నాకార్టా' పత్రాన్ని జారీచేశాడు.

⇒ రక్తరహిత విప్లవం తర్వాత 1689 లో బ్రిటిష్ పార్లమెంటు చేసిన హక్కుల ప్రకటన ప్రజల రాజకీయ హక్కులను మరియు పౌరహక్కులను గుర్తించినది.

⇒ 1776 లో అమెరికా స్వాతంత్ర్య ప్రకటన సందర్భంగా "స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలతో జన్మించిన మానవులు జీవితాంతం వాటితోనే కొనసాగుతారని థామస్ జెఫర్సన్ పేర్కొన్న అంశం హక్కుల చరిత్రలో మైలురాయి.

vyoma.net

⇒ 1789లో ఫ్రెంచి విప్లవం సందర్భంగా ఇవ్వబడిన నినాదాలైన స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం ప్రపంచ రాజ్యాంగాలన్నింటిలో హక్కుల రూపంలో పొందుపరిచారు.

⇒ 1917లో రష్యా విప్లవానంతరం రూపొందించబడిన రాజ్యాంగంలో సామాజిక, రాజకీయ, ఆర్థిక న్యాయాన్ని ప్రజలందరికి అందించే అంశం మన రాజ్యాంగంతో సహా అనేక రాజ్యాంగాలకు ఆదర్శమైనది.

⇒ 1948, డిసెంబర్ 10న ఐక్యరాజ్యసమితి చేసిన మానవ హక్కుల ప్రకటన ప్రపంచ ప్రజల హక్కుల చరిత్రలో మరొక మైలురాయి.

⇒ భారతదేశంలో 1904లో జాతీయకాంగ్రెస్ సమావేశం ప్రజల హక్కులపై మొదటగా తీర్మానం ఆమోదించింది.

⇒ 1925లో శ్రీమతి అనిబిసెంట్ ప్రవేశపెట్టిన 'Commonwealth of India' బిల్లులో ఐర్లాండ్ ప్రజల మాదిరిగానే భారతీయులకు కూడా శాశ్వత ప్రాతిపదికపై హక్కులు కల్పించాలని కోరారు.

⇒ 1945లో 1928 లో నెహ్రూ నివేదికలో భారత్‌లో ప్రవేశపెట్టే చట్టాలన్నింటిలో కూడా ప్రాథమిక హక్కులను చేర్చాలని, అల్పవర్గాల ప్రజల ప్రయోజనాలను సంరక్షించే విధంగా హక్కులుండాలని చెప్పారు.

⇒ 1945లో సర్ తేజ్‌బహదూర్ సప్రూ నేతృత్వంలోని భారతీయ మేధావుల కమిటీ భవిష్యత్‌లో రూపొందించబోయే భారత రాజ్యాంగానికి ప్రాథమిక హక్కులు ప్రాతిపదికగా ఉండాలని పేర్కొన్నారు.